

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Polskie piśmiennictwo z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w bazie Web of Science

Author: Aneta Drabek

Citation style: Drabek Aneta. (2013). Polskie piśmiennictwo z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w bazie Web of Science. "PTINT, Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej" (2013, nr 3, s. 30-35).

© Korzystanie z tego materiału jest możliwe zgodnie z właściwymi przepisami o dozwolonym użytku lub o innych wyjątkach przewidzianych w przepisach prawa, a korzystanie w szerszym zakresie wymaga uzyskania zgody uprawnionego.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Aneta DRABEK

Uniwersytet Śląski, KATOWICE

Polskie piśmiennictwo z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w bazie *Web of Science*

Wstęp

Od stycznia 2010 roku polscy naukowcy otrzymali dostęp do bazy *Web of Science* (WoS). Dzięki tzw. krajowej licencji akademickiej finansowanej w całości przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego wszystkie instytucje naukowe mogą używać tej najbardziej znanej i jednocześnie najczęściej wykorzystywanej do wszelkich analiz biblio- i naukometrycznych bazy danych. *Web of Science* to skumulowana baza najpopularniejszych na świecie indeksów cytowań tworzonych od lat 60. w filadelfijskim *Institute for Scientific Information*, a obecnie przez firmę Thomson Reuters. Udostępniane są one sieciowo od 1997 roku i zawierają informacje z około 13 tys. czasopism z 256 dyscyplin.

Narodowa licencja akademicka *Web of Science* pozwala na dostęp do następujących baz danych:

- *Science Citation Index Expanded* (SCI) – indeksuje na bieżąco ponad 7100 czasopism (najstarsze dokumenty w bazie sięgają roku 1945) ze 150 dyscyplin nauk ścisłych;
- *Social Sciences Citation Index* (SSCI) – indeksuje ponad 2100 czasopism (od 1956 roku na bieżąco) z 50 dziedzin nauk społecznych;
- *Arts & Humanities Citation Index* (AHCI) – od 1975 roku indeksuje w całości ponad 1200 czasopism z nauk humanistycznych i sztuki oraz wybrane artykuły z ponad 6 tys. periodyków;
- *Conference Proceedings Citation Index* (CPCI) – indeksuje czasopisma oraz wydawnictwa zwarte

zawierające materiały konferencyjne z nauk matematyczno-przyrodniczych oraz społecznych (dane od roku 1990).

W Polsce indeksy cytowań są znane i wykorzystywane od wielu lat. Najbardziej znanym ośrodkiem przeprowadzającym analizy na podstawie SCI jest Politechnika Wrocławska, która prenumerowała tę bazę od 1973 roku [3, s. 66]. Od lat 90. XX wieku zainteresowanie tym źródłem informacji znacznie wzrosło i kolejne instytucje zaczęły subskrybować indeksy cytowań [1, s. 68; 2, s. 152-153].

W związku z tak szerokim dostępem do danych o światowym piśmiennictwie warto przeanalizować udział polskich autorów w tej międzynarodowej bazie danych. W niniejszym artykule badaniem objęto jedną dyscyplinę – bibliotekoznawstwo i informację naukową (*library and information science*).

Przeprowadzona analiza umożliwiła odpowiedzi na następujące pytania:

- jacy polscy badacze publikowali i publikują w międzynarodowych czasopismach i materiałach konferencyjnych?
- jakie instytucje reprezentują?
- jak przedstawia się współpraca międzynarodowa?
- w jakich czasopismach i materiałach konferencyjnych publikują najczęściej?
- w jakich latach ukazało się najwięcej artykułów?
- w jakim stopniu jest bibliotekoznawstwo i informacja naukowa jest interdyscyplinarne?
- jak wygląda analiza cytowań tych publikacji?
- o czym pisali polscy autorzy w latach 2003-2010?

Charakterystyka analizowanych publikacji

Na potrzeby niniejszej analizy wybrane zostały *Social Sciences Citation Index* oraz *Conference Proceedings Citation Index – Social Science & Humanities*, które indeksują literaturę z bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Pierwszy etap badań polegał na wyszukaniu w bazie artykułów, które swą tematyką obejmują zagadnienia dyscypliny oraz w przypadku których przynajmniej jeden z autorów podał jako miejsce pracy instytucję polską. Zgodnie z przyjętymi kryteriami udało się znaleźć 252 opisy, co stanowi 2,25% wszystkich polskich artykułów z nauk społecznych i plasuje dziedzinę na 24. miejscu pod względem liczby rekordów w bazie. Zostały one opublikowane w latach 1968-2010.

Wśród 252 prac znajduje się: 159 artykułów, 73 materiały konferencyjne oraz 20 innych publikacji (materiały redakcyjne, recenzje, noty, listy i inne).

Wszystkie prace zamieszczone zostały w 50 czasopismach i 37 tomach pokonferencyjnych. Ulubionymi czasopismami polskich autorów okazały się *Information Processing & Management* i *Social Science Information* (po 29 artykułów) oraz niewiele im ustępujące *Scientometrics* (24). Na ich łamach opublikowano 1/3 tekstów polskich badaczy. Na kolejnych miejscach pojawiły się: *International Forum on Information and Documentation* (13), *Journal of Information Science*

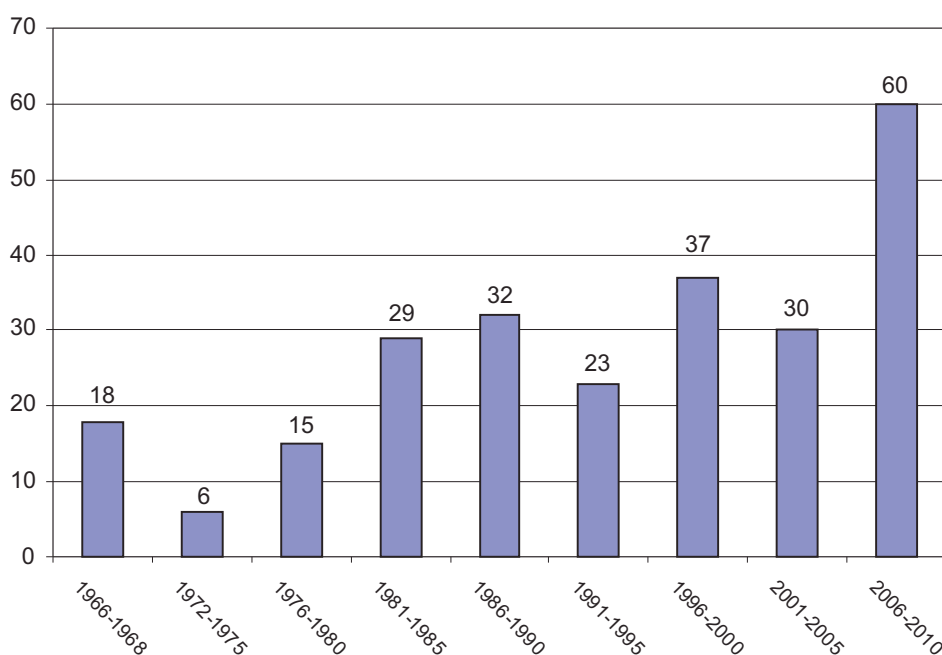
(8), *Restaurator-International Journal for the Preservation of Library and Archival Material* (6), *Electronic Library* (5) oraz *Libri* (5). Pozostałe 42 czasopisma zamieściły na swych łamach od 1 do 4 artykułów.

Jeśli chodzi o materiały konferencyjne, to najbardziej polskie okazały się: *Design of Computing Systems: Cognitive Considerations* (10), *5th International Scientific Conference Business and Management' 2008* (5) oraz *Issues and Trends of Information Technology Management in Contemporary Organizations* (5). W kolejnych 34 tomach wydano łącznie 49 tekstów.

Aktywność publikacyjna

Największa aktywność publikacyjna Polaków przypada na lata 2006-2010. Powstało wówczas 60 artykułów, co stanowi blisko 1/4 całego badanego zbioru. Wyróżniające też okazały się okresy 1996-2000 – 37 artykułów oraz 1986-1990 – 32 teksty.

Najbardziej aktywnym rokiem okazał się 2008, głównie za sprawą materiałów konferencyjnych, które stanowiły 26 z 27 opublikowanych tekstów. Warto także zwrócić uwagę na rok 1997, kiedy to na konferencji *Information: 7th International Conference on Human-Computer Interaction, San Francisco, 24-29.08.1997* pojawiło się 10 artykułów polskiego autorstwa. Interesujący pod tym względem okazał się również 1987 rok, w którym pojawił się „polski” numer czasopisma

Wykres 1. Aktywność publikacyjna polskich autorów w latach 1968-2010.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z bazy Web of Science.

Scientometrics. Przeczytać w nim można 7 artykułów napisanych przez Polaków.

Aktywność publikacyjną Polaków przedstawia Wykres 1.

Autorzy

Wszystkie 252 artykuły zostały opublikowane przez 215 autorów. Polskie artykuły z bibliotekoznawstwa i informacji naukowej przygotowane były przez indywidualnych autorów lub zespoły. Ponad połowa tekstów (152) napisana została przez jednego twórcę. Natomiast pozostałe były owocem współpracy dwóch autorów (64 artykuły), trzech (20), czterech (7), pięciu (4), siedmiu (1), ośmiu (1), dziesięciu (2). Jeden tekst został przygotowany przez zespół liczący 14 badaczy.

Najwięcej artykułów opublikował Czesław Daniłowicz (8 tekstów). Na kolejnych miejscach znaleźli się Barbara Stefaniak, Eugeniusz Ścibor, Zygmunt Mazur i Tadeusz Radecki (po 6) oraz Irina Marshakova-Shaikhovich i Henryk Domański (po 5). Po cztery teksty zamieścili: Witold Abramowicz, Zbigniew Michał Nowicki i Henryk Rybiński, a po trzy: Andrzej Barański, Marek Kosmowski, Kazimierz Kowalski, Mieczysław Muraszkiewicz, Remigiusz Sapa oraz Aleksander Zgrzywa. Kolejne 37 osób przygotowały po 2 teksty. Byli to: Jarosław Baliński, Adam Bartkowski, Andrzej Bassara, Zygmunt Bauman, Bożena Bednarek-Michalska, Lucyna Anna Bielicka, Kazimierz Choroś, Zdzisław Tomasz Dobrowolski, Konrad Fiałkowski, Marek Gągolewski, Henryk Ganowiak, Włodzimierz Gogołek, Mirosław Górny, Ewa Górską, Zygmunt Gostkowski, Eleonora Jabrzemska, Michał Kalecki, Piotr Kłosowski, Jadwiga Kołodziejska, Anna Konieczna-Molenda, Monika Krakowska, Adam Krawiec, Jerzy Lewandowski, Bronisław Ługowski, Marek Nahotko, Janusz Paciejewski, Zbigniew Sawiński, Anna Sitarska, Jerzy Solak, Henryk Szarski, Jan Szczepański, Marek Szydłowski, Bolesław Szymański, Julian Szymański, Aleksandra Wejman-Sowińska, Janusz L. Wiśniewski i Adam Wysocki.

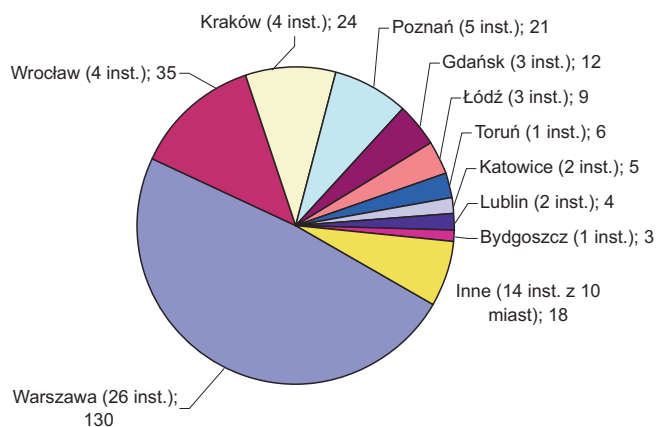
Dzięki przeprowadzonej analizie udało się odpowiedzieć na pytanie z jakich ośrodków naukowych (i nie tylko) są autorzy artykułów. Kłopot sprawiła identyfikacja tych instytucji z uwagi na czasem niewiele mówiące skróty, niejednolite nazewnictwo (czasem używana polska nazwa instytucji, a czasem anglojęzyczna) oraz zmiany nazw uczelni. Jako przykład można podać Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, który w ostatnich latach dwukrotnie zmieniał nazwę

(Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy, Akademia Bydgoska i wreszcie Uniwersytet). W polu „address” pojawiają się następujące skróty: KW AKAD, KW UNIV, AKAD BYDGOSKA KW. Na potrzeby niniejszej analizy posłużono się najnowszymi nazwami instytucji.

Wszyscy autorzy są lub byli pracownikami 65 instytucji polskich i 54 placówek zagranicznych. Najwięcej artykułów przygotowali pracownicy: Polskiej Akademii Nauk – 36 tekstów, Instytutu Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej (30), Politechniki Wrocławskiej (28), Uniwersytetu Warszawskiego (28) oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego (17). Wśród pozostałych wymienić należy badaczy z Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu i Uniwersytetu Gdańskiego (po 8), Biblioteki Narodowej (7), Politechniki Poznańskiej i Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (po 6), Politechniki Łódzkiej i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza (po 5), Uniwersytetu Wrocławskiego (4) oraz Akademii Górniczo-Hutniczej, Politechniki Gdańskiej, Politechniki Lubelskiej, Politechniki Warszawskiej, Szkoły Głównej Handlowej, Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Uniwersytetu Łódzkiego i Uniwersytetu Śląskiego, których pracownicy przygotowali po 3 artykuły.

Wybrany zbiór danych ukazał cztery wiodące ośrodki w zakresie badań nad bibliotekoznawstwem i informacją naukową. Są to: Warszawa (130 artykułów z 24 instytucji), Wrocław (35 artykułów z 4 instytucji) oraz Kraków (24 artykuły z 4 instytucji) i Poznań (21 tekstów z 5 instytucji).

Pozostałe ośrodki, z których pochodzą autorzy ukazuje Wykres 2.

Wykres 2. Ośrodki badawcze, z których pochodzą autorzy (w nawiasie liczba instytucji, obok – liczba artykułów).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z bazy *Web of Science*.

Spośród 252 artykułów 30 było efektem współpracy międzynarodowej. Wśród autorów spoza Polski najczęściej było Amerykanów (16 artykułów) oraz Brytyjczyków (12). Teksty z bibliotekoznawstwa i informacji naukowej powstawały także przy współudziale twórców z Rosji (Związku Radzieckiego) (6), Kanady, Hiszpanii i Japonii (po 3), Niemiec i Francji (po 2) oraz Australii, Belgii, Czech, Danii, Egiptu, Iranu, Kuby, Monako, Holandii, Norwegii, Republiki Południowej Afryki i Syrii (po 1).

Większość artykułów (233) napisano w języku angielskim, pozostałe w języku francuskim (9), niemieckim (6) oraz rosyjskim (4).

Bibliotekoznawstwo jako dziedzina interdyscyplinarna

W odniesieniu do nauk społecznych dość trudne jest ustalenie sztywnych zakresów tematycznych każdej z dyscyplin, co uwidacznia się w literaturze. Przedstawiciele jednej dyscypliny zajmują się tematyką z pogranicza kilku innych, stąd problemy w przyporządkowaniu tekstów tylko do jednej z nich.

W bazie Web of Science każdy artykuł w bazie jest zaklasyfikowany do odpowiedniej dyscypliny naukowej. Niektóre z nich przyporządkowane są dwóm i więcej dziedzinom. Spośród 252 analizowanych artykułów jedynie 66 prac obejmowało swym zasięgiem tylko bibliotekoznawstwo i informację naukową. Większość pozostałych artykułów (177) swą tematyką obejmuje różne aspekty informatyki: systemy informacji, sprzęt i oprogramowanie, teorię i metody oraz cybernetykę. Sporo artykułów (64) dotyczy zagadnień z ekonomii biznesu i zarządzania, a także inżynierii, telekomunikacji i transportu (20). W badanym zbiorze znajdują się także materiały, które – oprócz bibliotekoznawstwa i informacji naukowej – dotyczą także wielu innych dziedzin: ergonomii, edukacji, językoznawstwa, komunikacji i telekomunikacji, geografii oraz innych nauk społecznych.

Już na tym niewielkim zbiorze widać, że bibliotekoznawstwo jest dyscypliną interdyscyplinarną. Artykuły dotyczą często wielu zagadnień lub wielu aspektów.

Cytowania

Jednym z ważnych wskaźników ukazujących recepcję tekstu są cytowania. Spełniają one nie tylko etyczną funkcję w nauce, ale stanowią środek komu-

Tabela 1. Dziesięć najczęściej cytowanych polskich publikacji z bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

Opis bibliograficzny	Liczba cytowań
Briggs D. J., Collins S, Elliott P, et al.: Mapping urban air pollution using GIS: a regression-based approach. <i>International Journal of Geographical Information Science</i> 1997, Vol. 11(7), s. 699-718.	127
Radecki T.: Fuzzy set theoretical approach to document-retrieval. <i>Information Processing & Management</i> 1979, Vol. 15(5), s. 247-259.	67
Radecki T.: Mathematical-model of information-retrieval system based on concept of fuzzy thesaurus. <i>Information Processing & Management</i> 1976, Vol. 12(5), s. 313-318.	47
Radecki T.: Mathematical-model of time-effective information-retrieval system based on theory of fuzzy sets. <i>Information Processing & Management</i> 1977, Vol. 13(2), s. 109-116.	24
Marshakova-Shaikovich I.: The standard impact factor as an evaluation tool of science fields and scientific journals. <i>Scientometrics</i> 1996, Vol. 35(2), s. 283-290.	17
Słowiński R.: Scheduling preemptive tasks on unrelated processors with additional resources. <i>Rairo-Informatique-Computer Science</i> 1981, Vol. 15(2), s. 155-166.	15
Winclawska B. M.: Polish sociology citation index (principles for creation and the first results). <i>Scientometrics</i> 1996, Vol. 35(3), s. 387-391.	14
Daniłowicz C.: Modeling of user preferences and needs in boolean retrieval-systems. <i>Information Processing & Management</i> 1994, Vol. 30(3), s. 363-378.	13
Radecki T.: Similarity measures for boolean search request formulations. <i>Journal of the American Society for Information Science</i> 1982, Vol. 33(1), s. 8-17.	13
Stefaniak B.: Individual and multiple authorship of papers in chemistry and physics. <i>Scientometrics</i> 1982, Vol. 4(1), s. 331-337.	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z bazy Web of Science.

nikacji naukowej i pozwalają na ukazanie rozwoju danej dziedziny, a także jej przenikanie z innymi dyscyplinami [4, s. 11].

W przeprowadzonym badaniu interesujące było sprawdzenie czy artykuły Polaków są wykorzystywane i cytowane w światowym piśmiennictwie naukowym. Polskie prace z bibliotekoznawstwa i informacji naukowej odnaleźć można w bibliografii załącznikowej 655 artykułów. Każdy tekst był zacytowany średnio 2,6 raza. Index Hirscha dla tego zbioru wynosi 11, czyli jedenaście artykułów doczekało się przynajmniej 11 cytowań.

Spośród 252 artykułów 114 zostało zacytowanych przynajmniej raz. Cytowane prace opublikowane zostały w 32 czasopismach i 5 tomach materiałów konferencyjnych. Najwięcej odwołań uzyskał periodyk *Information Processing & Management*. Opublikowane na jego łamach 27 artykułów przywołano 255 razy. Na kolejnym miejscu znalazło się *International Journal of Geographical Information Science*, którego 2 artykuły przywołano 135 razy. Wśród nich znalazł się rekordowy tekst z 1997 roku, którego opis bibliograficzny znaleźć można w 127 artykułach. Trzydzieści tekstów napisanych dla *Scientometrics* doczekało się w sumie 80 cytowań. Pozostałe pod względem liczby uzyskanych odwołań czasopisma to: *Social Science Information* (26 cytowań 14 artykułów), *Restaurator* (26 w 16 tekstach) oraz *Journal of Information Science* (4 artykuły cytowane 20 razy).

Najwięcej cytowanych artykułów opublikowano w latach osiemdziesiątych (36 artykułów). Rekordowe od tym względem były lata: 1981 – 8, oraz 1982 i

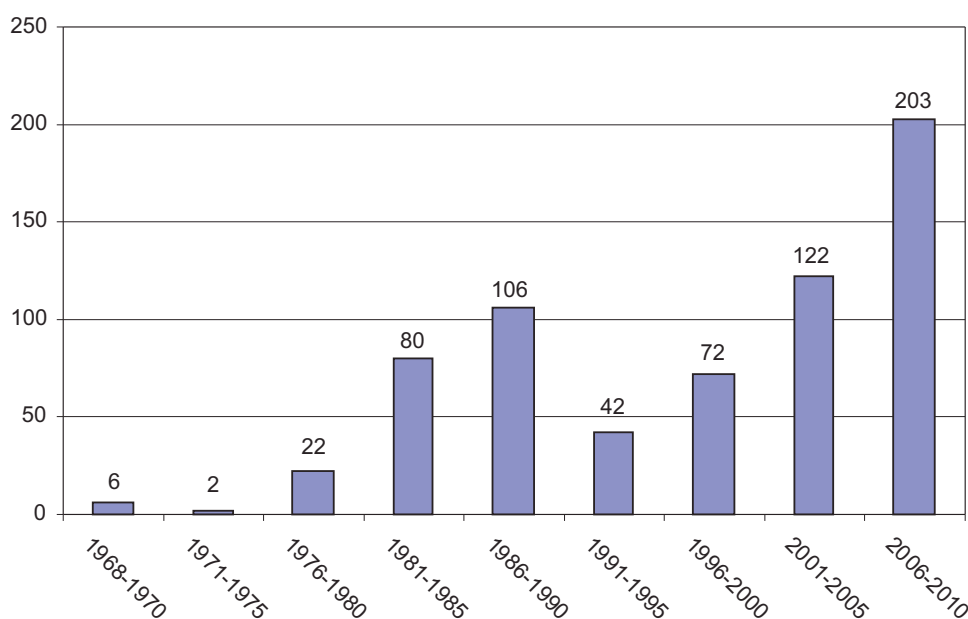
1987 – po 7. W latach 2000-2009 napisano 32 teksty, które doczekały się cytowań. Jeśli chodzi o lata dziewięćdziesiąte, to wyróżniającym rokiem okazał się 1997 (5 cytowanych artykułów).

Najczęściej cytowanych artykułów przedstawia *Tabela 1*.

Najbardziej „cytowalne” lata to 2009 i 2010, kiedy to artykuły autorstwa Polaków otrzymały 101 cytowań. Cytowania w poszczególnych pięcioletnich okresach przedstawia Wykres 3.

Tematyka artykułów

Na podstawie słów kluczowych artykułów opublikowanych w latach 2003-2010 ustalono najczęściej podejmowane zagadnienia przez polskich autorów. Często poruszanym w tych latach zagadnieniem była bibliometria, wskaźniki (m.in. Indeks Hirscha, Impact factor), analiza cytowań. Kilka artykułów porusza zagadnienia biblioteki cyfrowych i repozytoriów oraz digitalizacji, co z pewnością ma związek z rozwojem polskich bibliotek cyfrowych. Ważną grupę zagadnień stanowi zdalne nauczanie (e-learning), m.in. roli kursów BIBWEB w nauczaniu bibliotekarzy. Polscy autorzy zajmowali się w swoich tekstach wyszukiwaniem informacji, bazami danych oraz Internetem jako źródłem informacji. Jednym z ważnych tematów – pojawiających się często na konferencjach – jest zarządzanie informacją. Wśród polskich tekstów pojawiły się też te

Wykres. 3. Cytowania polskich publikacji z bibliotekoznawstwa w bazie Web of Science.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z bazy *Web of Science*.

dotyczące Sieci semantycznej i metadanych. Na łamach czasopisma *Restaurator* pisano o ochronie dziewiętnasto- i dwudziestowiecznych kolekcji oraz o degradacji papieru.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza ukazała wkład polskich autorów w światowe piśmiennictwo z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Udało się odnaleźć 252 artykuły dotyczące tej tematyki, które zostały opublikowane na łamach 50 czasopism oraz 37 tomów materiałów pokonferencyjnych. Najwięcej artykułów pojawiło się w ostatnich pięciu latach, co wskazuje na wzrost aktywności publikacyjnej polskich autorów. Warto zwrócić uwagę, że obecnie w bazie *Web of Science* nie jest indeksowane żadne polskie czasopismo z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, w związku z czym autorzy mają do dyspozycji wyłącznie czasopisma zagraniczne. Publikowanie w periodykach wydawanych poza granicami kraju z pewnością jest trudniejsze niż w krajowych i to nie tylko ze względu na barierę językową.

Najwięcej artykułów przygotowali pracownicy Polskiej Akademii Nauk oraz Instytutu Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej. Największym krajowym ośrodkiem jest Warszawa. Autorzy pochodzący z 26 warszawskich instytucji opublikowali 130 tekstów. Niewiele ponad 11% prac powstało dzięki współpracy międzynarodowej.

Przeprowadzone badanie ukazało interdyscyplinarność tej dyscypliny, a zwłaszcza silne związki z informatyką, a także ekonomią i zarządzaniem.

Wiele polskich tekstów doczekało się oddźwięku w światowym piśmiennictwie. 114 artykułów zostało zacytowanych w sumie 655 razy.

Najczęściej cytowaną pracą był tekst zespołu angielsko-polsko-holenderskiego dotyczący wykorzysta-

nia systemu informacji geograficznej. Do końca 2010 roku powołano się na niego 127 razy.

Tematyka polskich artykułów w bazie *Web of Science* dotyczyła wielu zagadnień, m.in. bibliometrii, digitalizacji, zarządzania informacją i in.

Podsumowując należy stwierdzić, że polscy autorzy reprezentujący bibliotekoznawstwo i informację naukową coraz częściej decydują się publikować swoje teksty w czasopismach międzynarodowych, a przygotowane przez nich wyniki badań są obiektem zainteresowań innych uczonych, co znajduje swe odzwierciedlenie w cytowaniach.

Po bardzo produktywnych latach osiemdziesiątych i nieco mniej aktywnych dziewięćdziesiątych ostatnie dziesięciolecie to znaczny wzrost aktywności publikacyjnej i wydaje się, że należy się spodziewać dalszego wzrostu w następnych latach.

Literatura cytowana

- [1] Drabek A.: *Bibliometryczna analiza czasopism naukowych w dziedzinie nauk społecznych*. Toruń 2010.
- [2] Drabek A.: *Indeksy cytowań jako narzędzie diagnozy stanu nauki*. W: *Biblioteki szkół wyższych w społeczeństwie wiedzy: uwarunkowania i wybrane zagadnienia*. T. 1. Katowice, 2010, s. 150-171.
- [3] Krawczyk D., Pacholska A.: *Historia i teraźniejszość analizy cytowań w Bibliotece Głównej i OINT Politechniki Wrocławskiej*. W: *Z problemów bibliotek naukowych Wrocławia*. Red. H. Szarski, J. Wojtczak. Wrocław 2007, s. 63-75.
- [4] Marszakowa-Szajkiewicz I.: *Bibliometryczna analiza współczesnej nauki*. Katowice, 1996.

Dr Aneta DRABEK – Uniwersytet Śląski w Katowicach; Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka. Adres: 40-007 Katowice, ul. Bankowa 11a; tel.: (32) 786-50-00; e-mail: aneta.drabek@us.edu.pl